

AGROTURIZMNI RIVOJLANTIRISHNING MOHIYATI VA XUSUSIYATLARI

Aliqulov Humoyun Tohir o'g'li

Iqtisodiyot va pedagogika universiteti assistenti

So'nggi yillarda turizmning yangi yo'nalishlari, jumladan, agroturizm yoki boshqacha aytganda qishloq xo'jaligi turizmi xalqaro miqyosda sezilarli darajada rivojlanmoqda. Bu yo'nalish nafaqat sayyohlarning ekologik toza muhitda dam olish ehtiyojini qondiradi, balki qishloq hududlarida iqtisodiy va ijtimoiy barqarorlikni ta'minlashga ham xizmat qiladi.

Agroturizm – bu turizm va qishloq xo'jaligi faoliyatining integratsiyalashgan shakli sifatida sayyohlarga qishloq hayoti, mehnati va an'alarini bevosita o'rganish, mahalliy mahsulotlarni tatib ko'rish hamda qishloq xo'jaligi jarayonlarida ishtirok etish imkonini beradi. Agroturizmning asosiy yo'nalishlariga fermer xo'jaliklarida dam olish, gastronomik turizm, eko-fermer dasturlari, vinochilik va asalarichilik majmualariga sayohatlar kiradi.

Agroturizmning iqtisodiy va ijtimoiy ahamiyati bugungi kunda yuqori hisoblanmoqda. Olimlarning fikrlari va tadqiqotlar natijasida shunday fikrlar shakllandi. Agroturizm:

- qishloq hududlarida yangi ish o'rinlari yaratadi;
- fermerlarga qo'shimcha daromad manbai bo'ladi;
- mahalliy mahsulotlarning targ'iboti va eksport imkoniyatlarini kengaytiradi;
- infratuzilmaning rivojlanishiga turtki beradi;
- qishloq hududlarining ijtimoiy obro'sini oshiradi va yoshlarda qiziqish uyg'otadi.

Xalqaro tajriba shuni ko'rsatadiki, agroturizm nafaqat iqtisodiy foyda, balki milliy madaniyat va an'analarni saqlashda ham muhim rol o'ynaydi. Masalan, Italiyada 25 mingdan ortiq agriturizm xo'jaliklari mavjud bo'lib, ular yiliga 14 milliondan ortiq sayyohni qabul qiladi. Fransiya vino turizmi, Turkiyada qishloq uylarini turizmga moslashtirish amaliyoti keng tarqalgan. Yaponiyada esa guruch dalalarida tajribaviy dam olish dasturlari ishlab chiqilgan.

BMT Butunjahon turizm tashkiloti (UNWTO) ma'lumotiga ko'ra, agroturizm segmenti umumiy turizm bozorining 10–12 foizini tashkil etadi. 2023-yilda Yevropada agroturizm bozorining hajmi 20 milliard yevrodan ortiqni tashkil qilgan. Italiya, Fransiya va Ispaniya ushbu sohada yetakchi o'rinlarni egallamoqda.

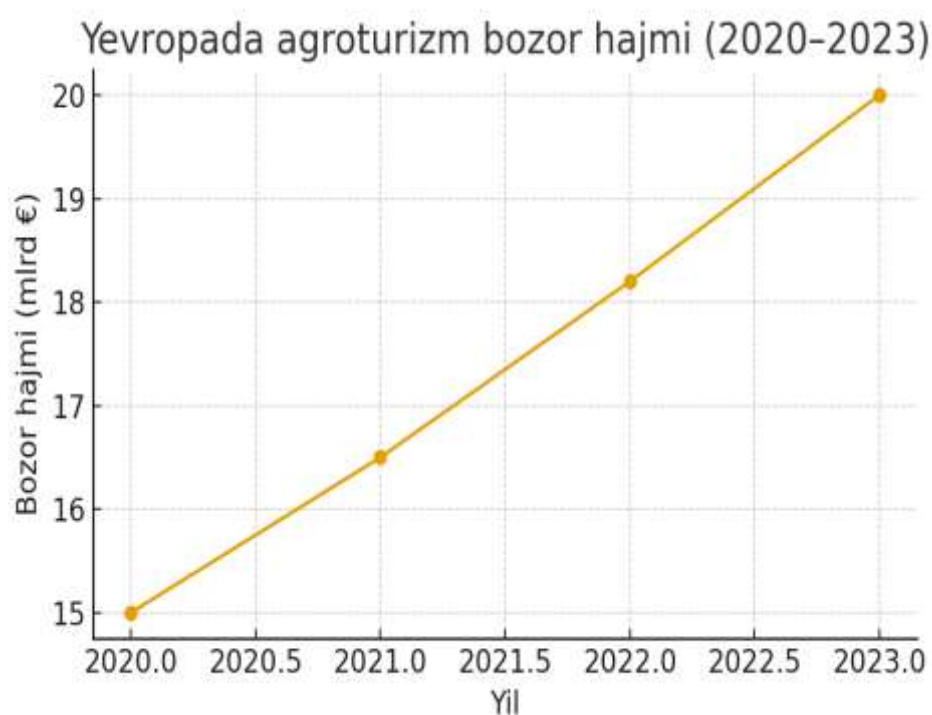
Quyidagi 1-jadvalda 2020–2023-yillarda Yevropa va Italiyada agroturizm ko'rsatkichlari keltirilgan.

1-jadval.

Yevropa, jumladan Italiyada agroturizm holati⁶

Yil	Yevropa bozor hajmi (mlrd yevroda)	Italiya turistlari (mln yevroda)
2020	15,0	10,0
2021	16,5	11,0
2022	18,2	12,5
2023	20,1	14,0

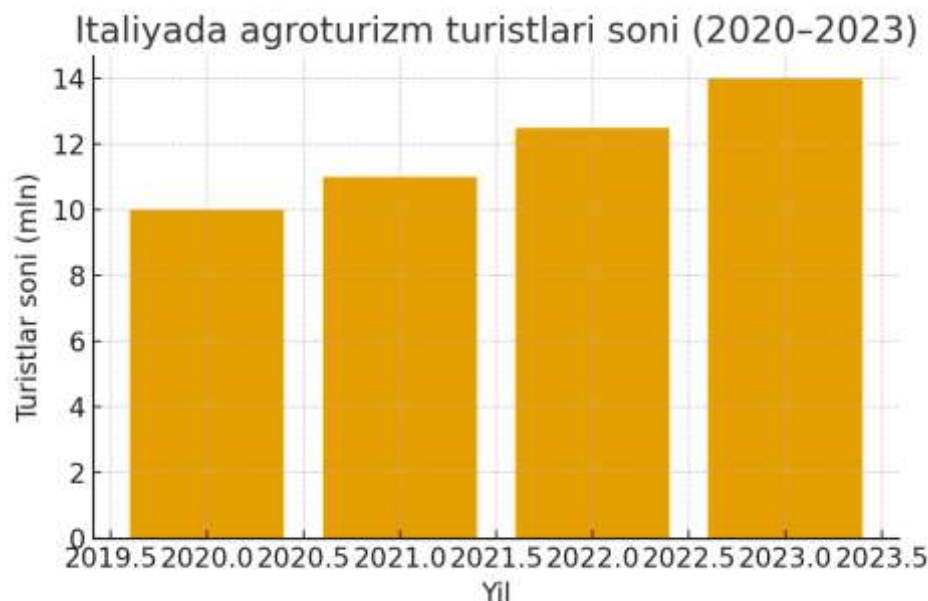
Yevropada agroturizm bozor hajmi o'sib borganini quyidagi grafik ko'rsatadi:

1-rasm. Yevropada agroturizm bozor hajmi, mlrd yevro⁷

Italiyada agroturizmga tashrif buyurgan turistlar soni dinamikasi esa quyidagi grafikda keltirilgan:

⁶Kaluina M. Travel and Tourism in Eastern Europe // Euromonitor International, 2013. — 24 p.

⁷Kaluina M. Travel and Tourism in Eastern Europe // Euromonitor International, 2013. — 24 p.

2-rasm. Italiyada agroturizm turistlari soni, mln kishi⁸

O‘zbekistonda agroturizmni rivojlantirish uchun katta imkoniyatlar mavjud. Xususan, Samarqand, Buxoro, Farg‘ona vodiysi va Qashqadaryo viloyatlarida milliy taomlar, hunarmandchilik va qishloq xo‘jaligi jarayonlari asosida sayyohlik dasturlarini yo‘lga qo‘yish mumkin. Hukumat tomonidan eko va agro-turizm klasterlarini tashkil etish bo‘yicha qator dasturlar ishlab chiqilgan. 2024-yil holatiga ko‘ra, mamlakatda 200 dan ortiq agroturizm obyekti faoliyat yuritmoqda.

Quyidagi 2-jadvalda 2020–2024-yillarda O‘zbekistonda agroturizm ko‘rsatkichlari keltirilgan.

2-jadval.

O‘zbekistonda agroturizm ko‘rsatkichlari

Yil	Agroturizm obyektlari soni	Agroturistlar soni (ming)
2020	80	35
2021	110	50
2022	145	68
2023	180	92
2024	210	120

2-jadval ma’lumotlaridan ko‘rish mumkinki, 2020 yilda agroturizm obyektlari soni 80 ta bo‘lsa, 2024 yilga kelib, 210 taga yetgan va bu 130 taga oshganini hamda 162,5 % ga ko‘payganini bildiradi. Agroturistlar soni 2020 yilda 35 mingta bo‘lsam 2024 yilda 120 mingtaga yetgan hamda 243 % ga, ya’ni 85 mingtaga oshganini bildiradi.

⁸ Kaluina M. Travel and Tourism in Eastern Europe // Euromonitor International, 2013. — 24 p.

Agroturizm nafaqat iqtisodiy daromad manbai, balki qishloq hududlarini kompleks rivojlantirishga xizmat qiluvchi muhim yo‘nalish hisoblanadi. O‘zbekiston uchun bu yo‘nalishni rivojlantirish turizm sohasida yangi brend yaratish, mahalliy aholiga qo‘shimcha daromad manbalari taqdim etish va ekologik barqarorlikni ta‘minlashda alohida ahamiyatga ega bo‘ladi. Shuningdek, mintaqada agroturizmni rivojlantirish bir nechta muammolarni hal qiladi, xususan:

- ishsizlikning oldini oladi, mavsumiy ish o‘rinlari ko‘payishiga asos bo‘ladi;
- qishloq aholisining ko‘plab sohalarda qayta taqsimlanishiga olib keladi;
- hududlarda agroturistik komplekslar paydo bo‘lishi hamda ko‘payishiga zamin yaratadi;
- toza havo, ekologiya masalalari ijobiy hal etiladi va insonlarning atrof-muhitga bo‘lgan ijobiy his-tuyg‘ularini oshiradi, insonlarni tabiatni asrashga chaqiradi;
- iqtisodiyotning rivojlanishi ijobiy ta‘sir ko‘rsatadi, YaIMda qishloq xo‘jaligining ulushi oshadi, sohaga investorlarni jalp qilib, investitsiyalarning ko‘payishiga olib keladi va hokazo.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR

1. <https://cyberleninka.ru/article/n/sistemnyy-sintez-kategorii-agroturizma.pdf>
2. Kaluina M. Travel and Tourism in Eastern Europe // Euromonitor International, 2013. — 24 p.
3. А.Б. Здорова. Агротуризм: перспективи розвитку в Україні // Міжнар. наук. -практ. конф. “Наука, інновації та розвиток регіонів”.
4. Тажибаев, М. Б., Душанова, Ю. Ф., & Умиров, Ж. Т. (2020). The role of national tourism resources in the development of domestic tourism. Economics, (4), 41-43.
5. Файзиева, С. К., & Умиров, Ж. Т. (2021). Объекты культурного наследия для развития сельского туризма в Узбекистане. Вопросы науки и образования, (1 (126)), 7-14.
6. Temirkulovich, U. J. (2021). Importance of entrepreneurship development in tourism industry (Bukhara region). Academia: An International Multidisciplinary Research Journal, 11(4), 700-704
7. Самиева Г. Т. РАЗВИТИЕ СОЦИАЛЬНОЙ ИНФРАСТРУКТУРЫ СЛУЖИТ ПОВЫШЕНИЮ БЛАГОСОСТОЯНИЯ НАСЕЛЕНИЯ //Экономика и социум. – 2024. – №. 5-1 (120). – С. 1597-1600.
8. Самиева Г. Т. ВОПРОСЫ РАЗВИТИЯ СОЦИАЛЬНОЙ ИНФРАСТРУКТУРЫ В ПОВЫШЕНИИ БЛАГОСОСТОЯНИЯ НАСЕЛЕНИЯ //Экономика и социум. – 2024. – №. 2-1 (117). – С. 1341-1345